

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

12. De attentione, quæ in recitandis precibus Canonicis iure communi
requiritur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

etiam colligitur ex Clement. 1. de celebr. Missa. Nec Ecclesie legi satisfaciunt, si alibi, quam in choro Horarias recitent preces, nec sibi fructus, qui ratione cantus in choro debentur, acquirunt. Ceteri vero Clerici Ecclesiasticum preceptum implent, ac seruant, si Diuini Officij pensum alibi, quam in templo persoluant.

Quæres, an communi iure Clerici cum priuatiu Horarias preces Canonicas recitant, satisficiant Ecclesie præcepto, ubicumque uoluerint Resp. satisfacere, dummodo locus debitam attentionem non impediatur, aut cum religione, quæ Diuino officio debetur, nõ pugnet, nec alijs præbeat offensionem. Nec enim sine offensione aliorum in vijs, plateis, alijsue locis publicis, & profanis recitari queunt, nec attentè, seu diosè, & religiosè in ijs locis, in quibus frequentes sunt hominum conuentus, clamores, tumultus, & strepitus foreles, siue profani.

Cap. XII.

De Attentione, qua in recitandis precibus Canonice iure communi requiritur.

Sciendum est, in c. 1. De celebr. Missa. constitui, ut studiosè, & deuotè Officium Diuinum, & nocturnum recitetur. Vbi Glossa: verbum, *studiosè*, ait ad pronuntiationem exteriorem referri: *deuotè*, ad interiorem animi affectum. De hac re agit Nauar. in tract. de orat. c. 13.

Primo queritur, Quotuplex possit esse attentio? Respondeo cum S. Thoma 2. 2. q. 83. art. 13. triplicem esse. Prima est, qua ad verba ipsa animum attendimus; ne in illis pronuntians erretur: Altera, qua ad verborum sensum animum attendimus: Tertia, qua attendimus mentem ad finem nobis in ipsa Oratione propositum: atque hæc postrema in duas diuiditur: aut enim est attentio, qua attendimus animum ad Deum ipsum, in quem tota oratio refertur; aut qua attendimus ad rem, quæ precibus à Deo impetrare conamur. Et sicut mens orantis potest esse intenta Deo, in quem oratio dirigitur, sic etiam potest tota cogitatione inhaerere in sacra Christi Domini natura humana, & in ijs, quæ ad ipsam spectant, per quæ mens sese erigit ad diuinam, vt docet Caiet. 2. 2. q. 83. art. 13. Nauar. de orat. cap. 13. num. 35. Attentio istidem, quæcumque sit illa, tripliciter contingit: aut enim actu cogitamus, & anima diuertimus, aut vi, & virtute alterius prioris attentionis, aut habitu dumtaxat in re aliqua attendimus. Proponam exemplum: Incipit quis Psalmum recitare, & in animo habet attendere; deinde verò nolens varijs cogitationibus huc, & illuc distrahitur; totus tamen Psalmus attentè recitatur, vi, & virtute primæ illius voluntatis, qua voluit attentè animo Psalmum recitare; in ea enim voluntate persistit, quia non sua sponte distrahitur, nec ab ea per actum contrarium recedit. Habitu verò is attendere dicitur, qui preces recitat vsu, quo recitare consuevit, nihil cogitando de eis, nec ad eas animum aduertendo: Et hæc attentio potest esse in dormientibus, & in agentibus aliquid solius imaginationis impulsu, vt rectè Gabriel in *Canonice Missæ*, lectione 6. explicat. Dormi-

entes enim ob assiduum morem, & vsu canendi, vel instrumenta musica pulsandi sæpenumero canunt, & digitos mouent, ac si fides, vel cytharam, lyramque pulsarent. Sic etiam contingit interdum, vt dormientes loquantur, & sua peccata confiteantur, & preces solitas recitent: Duo primi attentionis modi, ad preces Horarias sufficient: postremus minimè, quia absq; vilo voluntatis actu non raro contingit, & præcepto, & legi minimè satisfacimus, nisi spontè, & voluntate seruemus, & impleamus.

Secundo queritur, An prima attentio, qua animum attendimus ad verba, ne in his proferendis erremus, sit omnino necessaria ad satisfaciendum Ecclesie præcepto? Quidam affirmant, & addunt nõ sufficere secundam, & tertiam animi attentionem; si reuera prima desit. At negare videtur S. Thomas 2. 2. q. 83. art. 13. cum ait, satis esse, si ad verba, vel ad sensum verborum attendamus: cui quidem sententiæ ego magis assentior. Et ita sentit Caiet. 2. 2. q. 83. q. 13. Sor. l. 10. de iust. q. 5. ar. 3. Nauar. de orat. c. 13. n. 13. & sequentibus. quamuis in cap. 20. num. 28. contrarium significare videatur. Nam Oratio, quæ ad Deum funditur, magis in sententia verborum, quam in sono ipso, & voce consistit: & Deus potius attendit ad id, quod dicere volumus, quam ad id, quod ore profertur. Itè, Orare ideo iubemur, vt animum ad diuina attendamus. Dices, primam attentionem, qua attendimus animum ad verba, esse veluti fundamentum, & substantiam attentionum cæterarum. Item, eo ipso, quod quis precari voce debet, & attentè, præcepto quoque cogitur rectè proferre: at id facere nõ potest, nisi aliqua ratione curam adhibeat, ne in pronuntians labatur. Respondeo: Si quis expertus esset, se perperam, & deprauatè proferre, curare aliquo modo deberet; ne in proferendo erraret. Qui tamen experimento nouit se in pronuntians nõ labi, satis est, si ad sensum verborum animum attendat, vel ad finem ipsius Orationis, vel ad Deum, ad quem oratio refertur.

Tertio queritur, Quotuplex sit mentis distractio? Respondeo, duplicem esse; Vna est explicitè, siue expressim voluntaria, qua quis scienter mentè ab Oratione in alias res diuertit: Altera est, qua quis quadam iuris fictione distractus esse dicitur; eo quod alia opera facit, quæ mentè, & animum necessariò distrahunt: Vt si quis dum pensum Horarum exsoluit, simul sponte sua scribat, disputet, pingat, vel legat: nam ad duo huiusmodi opera simul attentus esse non potest: ergo quia scienter prædicta facit opera, sua voluntate ab Horarijs precibus, in quibus deberet attendere, animum diuertit: & tunc prima, tunc secunda mentis distractio impedit, quo minus præceptum impleamus. Ex quo fit, vt Titius contra, aut præter suam voluntatem distractus cum recitat, præceptum seruare censetur.

Quarto queritur, Num ad satisfaciendum præcepto, satis sit voluntas, qua Titius codicè precationum Canoniarum de more manu capit, aut exemplum petit, suum Horarum pensum redditurus, quamuis postea preces recitet animo præter voluntatè distractus? Respondeo cum Nauarro de orat. cap. 13. num. 17. & cum Maiore 4. d. 12. quest. 7. post conclusionem 4. satis esse: nõ eo ipso, quo alterum

istorum more solito facit, in animo habet suum munus & officium præstare, & obire; & proinde debitam animi attentionem Horarijs precibus accommodat.

Quintò queritur, An sint duo Ecclesiæ præcepta, vnum de recitandis precibus Canonicis, alterum de ijs recitandis attentè? Quidam affirmant: Sed probabilius, & verius, alij negant, dicentes, vnum tantum esse præceptum: quod enim præcipit Ecclesia, est, vt preces Horariæ persoluantur; quod verò attentè recitentur, est præcepti modus, & circumstantia. Obijcies, duplex peccati genus in hoc comitti posse; vnum, si Clericus Horarum pensum non soluat; alterum, si scienter distractus preces Horarias recitet: Duo sunt igitur præcepta, & de recitando, & de bene & attentè recitando? **Respondeo,** hoc argumento solum effici, vt præceptum de recitandis precibus Horarijs dupliciter violari contingat, & omittendo, & malè eas recitando: quo etiã modo, annuæ confessionis præceptum negligi dupliciter potest, videlicet, omittèdo, & malè peccata confitendo.

Sextò queritur, An qui sua spontè distrahitur, & toto animo in alia per cogitationem disperso preces Horarias recitat, lethale peccatum committat; Et an Ecclesiæ præceptum impleat? Hoc idem est, ac si quereretur, An decretum Ecclesiæ in cap. *Dolentes de celebr. Missa*, internam mentis attentionem præcipiat, an solum exteriorem, ita vt solum præcipiat, aliquid operis efficiat, quod animi debitam attentionem tollat, vel impediat? Dux sunt opiniones. Prima tradit, in eo cap. solum præcipi exteriorem attentionem, ac proinde nullum lethale peccatum admittere, & præcepto satisfacere Clericum, qui sola euagatione mentis vitrò distrahitur. Sic quidam iuniores, & citant Innocentium, Hostiensem, Ioannem Andream, Abbatem, & Anchoranum in cap. *Dolentes*, citato. Et proferunt Glossam in *Clement. 1. De celebr. Missa*. Et Antonin. part. 3. tit. 13. ca. 4. §. 7. Angel. *Horar. num. 28*. Siluest. *Horar. q. 11. 6. in Rosa aurea, casu 9. Rosel. Hora. nu. 3. Pisan. Horar. num. 3. Durandum 4. dist. 15. quest. 12. num. 6. Palud. 4. dist. 15. quest. 5. art. 2. conclus. 4. duobus argumentis mouentur: vno, quod in c. *Dolentes*, dicitur, vt Clerici persoluant Diuinum officium attentè & deuotè, quantum eis Deus dederit: quibus verbis consilium, non præceptum dari videtur. Altero, quòd Ecclesia nec præcipit, nec vetat, nec punit simpliciter actus mentis interiores, ergo nec imperat internam mentis attentionem.*

Opinio secunda affirmat, in eo cap. *dolentes*, vt tranque præcipi attentionem, internam nempe, & exteriorem, ac proinde Clericum lethali ter peccare, & minimè præceptum implere, qui sua sponte, quamuis sola animi cogitatione distrahitur: ita Caiet. 2. 2. q. 83. a. 13. Maior. 4. d. 12. q. 7. Naua. de orat. cap. 13. nu. 19. Sot. lib. 10. de iust. q. 5. art. 5. conclus. 7. Ledelm. 4. p. 2. q. 16. ar. 6. dub. 3. Tabien. *Hor. q. 30. Gabr. in Canon. Missa, lectio. 62. & S. Thom. 4. d. 15. q. 4. art. 2. q. 4. ad. 2. Et hæc opinio est vera & amplectenda.*

In hac questione tria sunt, de quibus merito dubitatur. Primum est, an lethali peccato se ille commaculet, qui mente vitrò distracta recitat

preces Horarias. **Secundum est,** an is Ecclesiæ præcepto satisfaciatur, ita vt preces non debeat repetere. **Tertium est,** an is fructus beneficij restituere cogatur, ita vt eos suos non faciat, perinde ac is, qui Diuinum officium omittit. De primo quid quid alij dixerint, existimo eum lethale peccatum admittere. Nec puto Innocentium, Hostiensem, Ioannem Andream, & Abbatem oppositum docuisse: quoniam licet dixerint, eum qui recitat preces Horarias animo distracto leuiter, non grauius peccare, loquuntur de eo, qui imperfecta quadam animi deliberatione distrahitur, non de eo, qui id scienter, & sponte sua facit. De secundo probabile multi putant, eum officium Diuinum repetere non cogi: sic videtur sentire Medii. de orat. q. 16. & Cordub. in suis questionibus, lib. 4. q. 13. ad finem de potest. Papa, quia licet is lethali ter peccet, diuinum tamen officium persoluit: sicut qui de bitum soluit, & alienum restituit ex odio, & malevolentia: & sicut is, qui per contemptum preces Horarias recitat. Item, quia non videtur contra præcepti substantiam, sed tantum contra modum agere: nam preces recitat, quauis malè. Sed mihi probabilius, & verius oppositum videtur. De tertio dicam in c. 14. quest. 8. in præsentia sufficit dicere, aliquos opinari eum non cogi restituere fructus: quia restitutio fructuum est poena iure Canonico constituta in eos Beneficiarios, qui Diuinum officium omittunt. Si tamen oppositum quis sentiat, cum Soto lib. 10. de iust. q. 5. art. 5. conclus. 6. & cum Nauar. de orat. cap. 20. nu. 32. probabiliter loquetur, ac sentiet. Et mihi hoc magis placet.

Si queratur, quid dicendum de eo, qui spontè confabulando, iocando, & alia similia faciendo, recitat preces Horarias? **Respondeo,** de eo posse etiam tria dubitari: Primum, an lethali ter peccet? Secundum, an præcepto satisfaciatur, an potius repetere debeat preces. Tertium, an restituere cogatur fructus beneficij, perinde ac si preces non recitasset. Probabilius existimo eum lethali ter peccare, & præceptum non implere, ac proinde fructus suos non facere: quoniam existimo eum præcepti, & legis substantiam non seruare: nec enim peccat solum contra modum legi, sed contra substantiam: lex enim præcipit, vt nihil exterius faciat is, qui preces Horarias recitat, quod debitam attentionem, penitus tollat, aut impediat. Secus verò est de eo, qui animo solum spontè distracto, Diuinum officium persoluit: quoniam voluntaria hominis distractio exterior, videtur præcipi directè: ac interior solum videtur imperari, vt modus præcepti indirectè. Fortassis, vt dixi, probabile est, quòd Soto & Nauarrus dixerunt, etiam eum, qui animo solum distracto scienter, & spontè preces Horarias recitat, præcepto non satisfacere, & fructus debere restituere. Ad argumentum primum prima sententiæ respondeo: Ecclesiam præcepisse attentionem internam animi, vt modum, & conditionem præcepti. Ad secundum verò eiusdem sententiæ argumentum respondeo, actus interiores mentis esse duplices: alij enim sunt simpliciter, & ex toto interiores, alij verò ex parte tantum, videlicet, quia sunt modi quidam, vel conditiones, vel circumstantiæ cum actu exteriori coniunctæ. Ecclesia quidem non præcipit actus interiores,

riores, qui simpliciter, & absolute in animo, & voluntate perficiuntur, atque complentur; imperat tamen illos actus, ut sunt causæ, & origines, aut quatenus sunt modi, vel circumstantiæ actuum exteriorum. Verbi causa; Ecclesia indicendo ieiunium, simul præcipit, ut velimus ieiunium seruare: eodem modo præcipit, ne aliquid dolo, fraude, amore, vel gratia faciamus: ita planè idem cum præcipit Ecclesia, ut preces Horarias attentè, & studiosè persoluamus, est intelligendum, neque enim præcipit, ut mète oremus; sed ut oremus voce quidem, at studiosè, & attentè.

Septimò queritur, An qui pensum Horarum exsoluit, dum vestibus se induit, vel spoliat, vel faciem lauat, vel simile quippiam facit, peccet, & violet Ecclesiæ præceptum? Respondet Antoninus, p. 2. tit. 3. §. 3. vix huiusmodi Clericum præcepto satisfacere. At Caietanus, Sotus, & Nauarr. locis citatis negant, eum quicquam, aut saltem nõ nisi leuiter peccare, ac proinde concedunt præceptum impleri: quippè eiusmodi opera cũ sint leuia, facilia, & consueta, nequaquam animi debitam attentionem impediunt.

Octauò queritur, An qui attentè quidem, & studiosè recitat preces, sed in animo habet non satisfacere præcepto, debeat eas repetere, ut suum Horarium pensum exsoluat? Respondet Medina in tract. de orat. q. 7. Nauarr. de orat. c. 16. nu. 74. & Ledesma, 4. par. 2. q. 16. ar. 6. dub. 6. eum oportere. Nam si Titius debeat Caio decem aureos, & totidem ei liberaliter donet, non vt soluat illos decem, quos debet, cogitur eos decem reddere, eò quòd liberalis decem aureorum donatio non est debita pecuniæ solutio: ergo Titius si spontè preces recitet, habens in animo eas iterum recitare, vt Ecclesiæ præceptum seruet, non soluit pensum, quod debet. Item, si Titius donet Caio decem aureos, & postea recordetur, se illi totidem debere, non satis est, si velit, vt decem aurei quos ante donauerat, tanquam persoluti habeantur. Si quis etiam voto, vel iureiurando adstrictus quotidie preces recitare deberet, & eas recitaret animo, & voluntate non persoluendi votum, vel iusurandum, eas repetere deberet, vt iusurandum, vel votum seruaret. Dices, sufficere, si Titius voluntatem mutet, & velit, vt decem aurei, quos iam ante donauerat, non tanquam donati, sed tanquam soluti habeantur: & preces Horarias ante gratis, & liberaliter recitæ voto, & præcepto satisfaciunt: nam Ecclesiasticum præceptum eo solo nititur, vt Canonice preces studiosè, & attentè recitentur. Deinde dices, alia videtur esse ratio de debito pecuniario, atque de voto, ac iureiurando soluendo, & seruando, aut de aliquo præcepto Ecclesiæ implendo: nam qui decem aureos debet, & totidem gratis, & liberaliter donat, adhuc debitor est decem aureorum, quia donatio non est debiti solutio: sed qui preces persoluit, præcepto, voto, & iureiurando videtur satisfacere, etiam absque animo & voluntate implendi præceptum, aut persoluendi votum. Respondet, aliquos his argumentis permotos asserere huiusmodi Clericum, de quo querimus, Ecclesiæ præcepto satisfacere, sed verius est, quod alij docent, vt dixi, aiunt etenim eandem esse rationem de eo, qui rem imperatam facit, sta-

tuens iterum facere, vt præceptum seruet, atque de eo, qui cũ decem aureos debeat, totidè liberaliter creditori donat: quia etsi necesse non est, vt cũ præceptum implemus, expressim recordemur, aut expressim velimus illud implere; at oportet, vt cõtrariam voluntatè nõ habeamus: quia opus tuum non vltra tuum animum, & voluntatem tenditur. Non enim præceptum exequeris, si cõtrariam voluntatem habeas, videlicet iterum faciendi, quod est tibi imperatum: quia nunc non vis præcepto satisfacere; imple tamen, si facias, quãuis nihil de mandato cogites.

Nonò queritur, An qui per metum, vel per vim, vel per errorem, & ignorantiam preces Horarias soluit, præcepto satisfaciat? Respondet, in primis, metu voluntarium non tollit: ergo qui metu pensum Horarum soluit, reuera præceptum implet. At quia violentia voluntarium tollit, qui per vim preces horarias recitat, non videtur præcepto satisfacere; sicut si violenter Titius rem diuinam audiret, aut ieiunium in dictum seruaret. Qui verò inscius, vel immemor præcepti Horarias preces recitaret, præcepto Ecclesiæ satisficisse verè censeretur, cũ non habeat voluntatè cõtrariam non satisfaciendi, aut iterum preces recitandi; nec Ecclesia præcipit, vt scienter preces horarias ad Deum fundamus, sed solum, vt spontè nostra, & voluntate recitemus. Qui verò per errorem, & ignorantiam Diuinum officium persoluit, est quidem præcepti inscius, & immemor, sed spontè tamen recitat: SI QVAERAS, an qui tantum legit preces Horarias, satisfaciat præcepto? Resp. minimè, vt dixi supra c. 8. q. 7. Sic Nauarr. de orat. c. 13. nu. 15. nam qui legit, non orat.

Decimò queritur, An qui preces Horarias fundit, & simul audit rem diuinam in die festo, quo die audire præcepto cogitur, legi, & præcepto de precibus recitandis satisfaciat? Hanc questionè infra diluemus, vbi de hac re duas referemus sententias, vnã, quæ negat, alterã, quæ affirmat, & nos hanc secundam semper secuti sumus; quoniam vno, & eodem opere duo præcepta simul implere possumus, & attentio, quæ in sacro audiendo requiritur, non impedit eam, quam horarix preces requirunt, & postulant: quoniam vtrique præcepto satisfacimus, si animum ad Deum ipsam, resque diuinas attendamus, etiã si nihil de verbis quæ dicuntur cogitemus. ROGABIS, an aliquo modo peccemus, si vtrumque eorum simul præstemus? Caietanus in opposit. tom. 2. tract. 4. affirmat veniale peccatum committi, quando id scienter fit, neque vlla subest iusta excusatio; alioqui nullum esse peccatum. Nauarrus verò in Man. cap. 21. nu. 8. de orat. cap. 16. num. 71. & Maior in 4. d. 18. q. 8. absolute negat vllum peccatum admitti: Et hoc est probabilius & verius. In eo tamen conueniunt omnes, nihil esse peccati, si preces recitentur eo tempore, quo Sacerdos in Missæ sacrificio summissa, & tacita voce Deum precatur.

Vndecimò queritur, An in ijs precibus, quæ solum pietatis studio, & non ratione præcepti funduntur, requiratur mentis attentio, ita vt peccemus, si animo vltro distracto recitemus? Gabriel in Can. Missæ lect. 62. negat vllum peccatum admitti: quod probat, quia eiusmodi preces vltro recita-

mus, ergo non iubemur animum ad preces attendere. Hoc tamen Ledefinius in 4. p. 2. q. 16. art. 9. dub. 2. refutat affirmans veniale saltem peccatum admitti. Idem quoque docent Sot. lib. 10. de inst. q. 5. a. 5. conclus. 6. & 7. Navar. de orat. c. 13. & ratio huius est, quia oratio libera quidem est, ab ea enim vacare & cessare possumus; at eo ipso, quod funditur coram Deo, fundi debet prout ipsius orationis ratio & natura postulat, ac vt decet diuinam Maiestatem. Quemadmodum liberè quidem Regem, vel Principem aliquem adimus, & cum eo loquimur: at nihilominus eum adire, & alloqui debemus conuenienter eius honori ac dignitati: alioqui inurbani, agrestes, & rustici optimo iure cenfebimur. Illud tamen est animaduertendum, aliquando contingere, vt quis recitet aliquas preces non animo quidem & voluntate precandi Deum; sed secum loquendi, se reficiendi, ac mentem aliò diuertendi: & tunc nihil penitus peccat, si preces recitet scienter animo cogitatione distracto: què admodum si quedam alia secum loqueretur quilibet, vt mentem aliò deflecteret, & huc fortassis Gabriel spectauit.

Duodecimò queritur, de eo, qui nihil animaduertens bonam partem Ecclesiastici officij persoluit animo varijs cogitationibus distracto, an scilicet repetere debeat? Respondeo, nihil repetere debere: nimirum, quia mentis distractio minime fuit voluntaria. Sed quid de eo iudicandum, qui recitat, & postea penitus obliuiscitur id, quod ante recitauerat? Hinc enim existunt, & surgunt multorum in animis scrupuli, qui cum integrum Psalmum recitauerint, non recordantur amplius id, quod recitauerant, & ideo repetunt, ac deinde obliuiscuntur, quod repetuerint. Hicce scrupulosi hominibus mederi oportet suadendo eis, vt nihil repetant, alioqui si semel eis concedatur, vt dicta replicent, innumeris scrupulis aditus patebit: nam tertio, & quarto, ac sæpius iterata à capite recitabunt.

Cap. XIII.

De causis, quæ iustam precationum Canonicarum vacationem, & excusationem dare queunt.

Constanter omnes docuere, quibusdam de causis Clericos immunes, ac liberos esse à lege, & præcepto recitandi preces Horarias: sed quænam illæ sint, inquirendum est.

Primò queritur, an sit iusta excusatio infirmitatis, siue incommodæ valetudinis? Respondeo, ex communi omnium sententia, Clericos ob infirmitatem corporis, ex toto, vel ex parte liberari à penso Horarum Canonicarum. Sciendum tamen est, nonnullas esse corporis ægrotudines, quæ Clericos ab eo onere, & penso non soluunt, & excimunt: quia tantum incommoda quadam valetudine corpus afficiunt: quales ferè sunt capitis, pectoris, aut stomachi dolores. Deinde sunt aliqui morbi, qui ad tempus tantum iustam excusationem afferunt: qualis solet esse quartana febris inueterata, aut leuis Tertianæ non multum vexans; vt docet Nau. de orat. c. 11. n. 3. in Man. c. 25. n. 100. **S**iquæras, an qui Quartana febris laborat, vel qui credit se aliquo impedimento implicandum, quo minus suo tempore possit pre-

ces Horarias recitare debeat tempus præuenire, & officium diuinum, ex toto soluere; Meo iudicio si ante vel post impedimentum potest commodè totum officium persoluere, id præstare debet: Secus, non item.

Quæres igitur, qualis, ac quanta infirmitas sit, quæ Clericum ab eo onere liberet? Resp. eam esse, quæ corporis valetudini grauiter nocet.

Quæres deinde, quid faciendum, quando dubitatur, sit nec ne infirmitas grauis? Resp. si commodè præfectus vel Superior adiri possit, per eum est ab eo Indulgentia, per quam lege soluiamur, aut consulendus est medicus, cuius consilio, & iudicio de morbi grauitate standum est. Si petas, an cum de morbi grauitate dubij sumus, solum sufficiat Medici consilium, vt à penso Horarum liberemur, an verò interuenire quoque debeat Superioris auctoritas, qui nos indulgentiæ beneficio excipiat a lege? Sotus lib. 10. de inst. quest. 5. art. 3. videtur innuere, requiri etiam superioris assensum, & nutum. Nau. de orat. c. 21. n. 16. & c. 11. n. 4. docet solum Medici iudicium sufficere, quia etiam cum ambigimus, an ieiunium seruare debeamus, satis est Medici consilium, de grauitate morbi iudicantis, & quia ita est vsu receptum: nam Medici tantum consilium petitur. Sed enim cum dubium, & incertum nobis est, corporis valetudini nociturane sit precationum Canonicarum recitatio, Medici consilium sequi debemus, qui si iudicauerit eam graue damnum allaturam corpori, liberi sumus à lege: atque hæc fuit Nauarri sententia: non quia Medicorum sit à lege nos soluere, sed quia eorum est, iudicare de morbi grauitate, vel leuitate, quibus grauem morbum esse dicentibus, corporis valetudini consulere nos oportet. Quemadmodum si Medicus senserit certum quendam cibum esse lethiferum, ab eo abstinere debemus, non quod Medicus ipse nobis legem constituat; sed quod ei bos salutaris, aut è contrario insalubres, & noxios ostendat. Si verò consilio, & iudicio Medici res adhuc dubia, & incerta sit, tunc requirendus est à Superiore assensus, quo à lege excimamur: & in hoc locum habet, quod dixit Sotus: est enim necessaria superioris indulgentia, cuius est legis auctoritas, & vacationem Horarum concedere, non Medici.

Secundò queritur, An qui morbi causa Diuini officij commodè persoluere nequit, debeat saltem aliud audire illud recitanti? Gerardus, quæ professor Sy. uelster, Nauarrus, & alij, affirmabat eiusmodi ægrotum audire aliud recitare debere, quous commodè posset audire, & non recitare: Cõstans est tamè omni opinio, ea lege minime teneri: nequid. n. vllus excat Canõ, quo id præcipiatur, neq; ratio, quæ id suadeat. Ita Nau. de or. c. 11. n. 6. Silu. Hor. q. 4. ex Inn. & Ab. & alij in c. doleres & c. de cel. Miss.

Tertio queritur, an coetus iustam habeat excusationem? Resp. in coeco, ex parte, non aut ex toto iustam esse excusationem coecitatis, cum legere nequeat, at si commodè potest sibi locum adfalcere, qui cum officium persoluat, debet ei se adiungere, vt ait Nau. de orat. c. 11. n. 13.

Quarto queritur, An infirmus eo ipso, quod est immunis, & liber ab officio Horario ex toto recitando, sit etiam liber ab eodem ex parte persoluendo? Hanc quæstionem tractat Nauar. de orat. quia